

ЗАКОНОМІРНОСТІ ЧАСТОТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТИПІВ ШКАЛИ У ПРОМОВАХ ПРЕЗИДЕНТІВ ІЗ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЮ СИТУАТИВНО-ТЕМАТИЧНОЮ ДОМІНАНТОЮ

Савчук В.І.

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

valeriy_savchuk@ukr.net

The study presents the findings from an experimental phonetic analysis of head types in presidential speeches. It demonstrates that both reduced and descending stepping heads are effectively employed for emotional argumentation. The results indicate that these intonation group elements are of great importance for carrying emotional potential of communicative moves from the speaker to the audience.

Key words: *head, presidential speech, communicative moves, EPP level, rational and emotional argumentation.*

Значущість інституту президентства у політичному житті суспільства не може бути переоцінена, оскільки він впливає на ключові аспекти внутрішньої і зовнішньої політики, формує громадську думку й спрямовує націю через різноманітні виклики та можливості. Одним із головних інструментів, через який президенти реалізують цей вплив, є публічні виступи, які не лише відображають політичні позиції і визначають напрями діяльності уряду, але й слугують засобом для встановлення зв'язку з громадянами та міжнародною спільнотою.

У цьому процесі інтонаційні засоби відіграють провідну роль, оскільки вдало дібрана палітра останніх ефективно виокремлює ключові моменти і робить їх більш запам'ятовуваними, дозволяє президентам викликати широкий спектр емоцій, від ентузіазму й упевненості до співчуття і рішучості, що сприяє формуванню суспільної думки та спонукає електорат до дій. Таким чином, дослідження просодичних підсистем у контексті президентського дискурсу стає важливим не лише для визначення механізмів впливу на аудиторію, але й для розуміння принципів функціонування ефективних комунікативних стратегій і тактик. Це відкриває шлях для глибшого аналізу взаємодії між політичним лідерством і суспільством, дозволяє поглибити уявлення про вплив мовних засобів на формування публічної політики та суспільних настроїв.

Дослідження зосереджено на специфіці просодичного оформлення комунікативних ходів президентських виступів. З огляду на це, матеріал розглядався у межах таких комунікативних ходів (далі КХ) як аналіз-«плюс»,

викриття, обіцяння, кооперація, спонування тощо. Усю сукупність було систематизовано за двома критеріями: емоційно прагматичний потенціал (далі ЕПП) і тип аргументації (емоційна та раціональна). Безпосередньому аналізу підлягала така ділянка інтонаційної групи як шкала з урахуванням її висотно-тональних показників, що дозволило визначити її роль в актуалізації КХ у промовах президентів із електоральною ситуативно-тематичною домінантою.

Проведений аналіз функціонування типів шкали виявляє високу рекурентність передовсім усіченої, поступово спадної ступінчастої та інтенсифікований різновид останньої раптовим підйомом як інваріантну ознаку промов електоральної площини президентського дискурсу, що цілком природно з огляду на високий рівень емоційності досліджуваних фрагментів промов. При цьому очевидним є також варіювання характеру типів шкал і в контексті актуалізації КХ, і за критерієм емоційної та раціональної аргументації. Зокрема, опосередкованим емоційною аргументацією КХ властива збільшена частота усіченої шкали (самопрезентації 28,25%, аналізи-«плюс» 30,00%, відведення критики 32,97%, застереження 30,78). Ця особливість зберігається також у випадку з КХ самопрезентації і застереження (28,15% і 39,78% відповідно), актуалізованих засобами раціональної аргументації, де питомої ваги набуває повна поступово спадна ступінчаста шкала, частка якої переважно охоплює 20–50% від загальної кількості використовуваних різновидів шкал у більшості КХ.

Подібне пояснюється, тим що базисом емоційної аргументації є апеляція до емоцій аудиторії з метою переконати їх у певній позиції, викликати реакцію, або змусити діяти. Відповідно, характер шкал повинен експонувати інформацію у такий експліцитний і зрозумілий спосіб за якого виникатиме бажаний для мовця стан, і при цьому збалансована так, щоб не створювалася надмірна емоційність, яка може відволікати від логічних аргументів, або змушуватиме слухача відчувати маніпуляцію. Так, наступний приклад демонструє високу ефективність усіченої шкали у створенні чітких і конкретних меж аргументації, що особливо важливо при формуванні сприйняття позиції мовця як обґрунтованої та надійної: *For ¹more than [↑]thirty years, | from ¹social se^curity | to the ¹war a^gainst po^verty, | we have ¹diligently [\]worked | to en^large the ¹freedom of [\]man.|| And as a ¹result, | A¹mericans toⁿight | are ¹freer to ¹live | as they ¹want to [\]live, | to ¹pursue their am^bitions, | to ¹meet their de^sires, | to ¹raise their [\]families | than at ¹any [\]time | in ¹all of our ¹glorious [\]history.||* (Johnson, 1964).

Приклад демонструє, що риторична виразність президента забезпечується насамперед маніпуляціями з усіченою шкалою та подрібненістю інтоногруп, завдяки яким фокалізуються саме ті аспекти промови, що якнайповніше сприяють актуалізації персуазивно-семантичного потенціалу експонованого фрагментом промови КХ і в такий спосіб передають до сфери слухача найбільш вагомні кванти інформації. Серед них знаходимо синтаксичний паралелізм (*to live... to pursue... to meet... to raise...*) поєднаний з емоційно зарядженими епітетами, які символізують свободу (*diligently worked; freedom of man; glorious history*) і які покликані встановити міцний емоційний зв'язок з аудиторією. На просодичному рівні це досягається розширенням тонального діапазону інтоногруп, чергуванням висхідних (*se/curity*) і спадних ядерних тонів (*poverty*) з кульмінацією на дієслові *worked*, де високим ядерним тоном створюється ефект напруження, а слухач може відчувати емоційну причетність і позитивно оцінювати заявлені ідеї.

За раціональної аргументації акцент зосереджено на логіці та розумінні, тому, поруч з типами шкал інваріантними для ситуації прямого контакту з аудиторією, збільшується частка шкал, які забезпечують структурування інформації в логічному порядку, сприяють ясності та послідовності аргументів. Це демонструє такий типовий приклад: *In the |last |year a\lone, | we |cut |oil |imports | by |one |million |barrels a \day, | |more than ↑any ad|ministration in |recent \history. ||* (Obama, 2012).

Як бачимо, фрагмент промови президента Б. Обама, виголошений на з'їзді демократичної партії, кваліфікований як КХ самопрезентація з високим рівнем ЕПП, поєднує односпрямовану дію риторичних, лексико-фразеологічних й інтонаційних засобів. За рахунок тонального максимуму на займеннику ↑*any* та низького спадного ядерного тону на стилістично маркованому епітеті *recent history* створюється контраст у перепадах тональних рівнів, який забарвлює висловлення і динамізмом, і переконливістю. Крім того, саме членування висловлення, особливо на ділянці 2ї і 3ї інтоногруп (*we |cut |oil |imports | by |one |million |barrels a \day*), синтаксично-сміслова наповненість яких безсумнівно вказує на можливість їхнього функціонування як однієї цілої, розділено на два коротші сегменти з усіченою і поступово спадною шкалами, що дозволило президенту ефективніше здійснити раціональну аргументацію. Насамперед, це поява низького висхідного ядерного тону, експонування незавершеності думки яким, значно виразніше привертає увагу до інтоногрупи (*by |one |million |barrels a \day*), де за рахунок збільшення тонального діапазону шкали та швидкості

зміни руху спального ядерного тону марковано вагомість досягнень діючої адміністрації.

Наступною за рекурентністю у промовах з електоральною ситуативно-тематичною домінантою є повна поступово спадна ступінчаста шкала. Її найбільша частка зафіксована для тактик акцентування негативних рис і театральності з практично рівновеликою рекурентністю для КХ кооперація і спонукання (40,50% і 38,20% відповідно), найвищими показниками для КХ обіцяння (60,45%) і коливанням від 24% до 26% для решти КХ опосередкованих емоційною аргументацією. Водночас, у випадку з раціональними формами переконування спостерігається подекуди рівновеликий розподіл частоти (близько 30% для кожного КХ) поступово спадної ступінчастої та поступово спадної ступінчастої з порушеною поступовістю шкал. Закономірність функціонування цієї шкали вбачається у її здатності структурувати аргументи за ступенем їхньої важливості чи переконливості. Ця шкала допомагає аудиторії краще сприймати й засвоювати інформацію, пропонуючи її в логічному і зрозумілому порядку.

Таким чином, аналіз функціонування типів мелодичних шкал у президентських промовах виявив, що усічені та поступово спадні ступінчасті шкали ефективно використовуються для емоційної аргументації шляхом виокремлення ключових для актуалізації комунікативних ходів сегментів повідомлення. Раціональній аргументації властива збільшена частка інтоногруп з повними поступово спадним ступінчастим шкалам для логічного структурування інформації. Така особливість як один із засобів експресивного інтонуювання тексту промови сприяє ефективному втіленню персуазивно-сугестивного потенціалу риторичних практик президента, збільшує потенціал імовірного емоційного відгуку аудиторії.

Література

Johnson, L. B. (1964). *Acceptance Speech at the Democratic National Convention (August 27, 1964)*. Retrieved March 21, 2024, from <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/august-27-1964-acceptance-speech-democratic-national>

Obama, B. (2012). *Acceptance Speech at the Democratic National Convention (September 6, 2012)*. Retrieved March 21, 2024, from <https://www.npr.org/2012/09/06/160713941/transcript-president-obamas-convention-speech>